

Eduskunta, Valtiovarainvaliokunta, liikennejaosto

Asia: VNS 10/2025 vp Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2026–2037

Suomen Satamat ry. kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa otsikkoasiassa ja esittää huomionsa alla.

1. Liikenne 12 -suunnitelma tunnistaa merenkulun keskeisen roolin Suomen ulkomaankaupan kuljetuksissa. Satamien toiminnalle, osana tehokasta merilogistiikkaa, ovat tärkeitä niin meriväylien kapasiteetti kuin satamien takamaayhteyksien riittävä kunto ja palvelutaso. **Harkiten kohdennetut väyläverkon kehittämisinvestoinnit sekä korjausvelan kasvua torjuvat ylläpitotoimenpiteet ovat omiaan poistamaan elinkeinoelämän esiin nostamia logistiikan tehokkuuteen ja kilpailukykyyn haitallisesti vaikuttavia pullonkauloja.** Suomen Satamat ry. toteaa, että **vuosittain tulee pystyä varmistamaan riittävä rahoitus myös meriväylien priorisoiduille investoinneille.** Näiden investointien lykkääminen olisi lyhytnäköistä tilanteessa, jossa Suomen kansantalous ja huoltovarmuus on korostuneen riippuvaisia merikuljetuksista.
2. **Sotilaallisen liikkuvuuden tarpeista lähtevien hankkeiden toteuttamisen priorisointi on tämänhetkisessä geopoliittisessa tilanteessa perusteltua, mutta erityistä huomiota on kiinnitettävä hankkeiden kaksoiskäyttöisyyteen.** Muutoin hankkeet viivästyttävät entisestään elinkeinoelämän kannalta tärkeitä liikenneverkon kehittämisinvestointeja.
3. **Satamilla on keskeinen rooli sekä meriliikenteen että koko yhteiskunnan energiasiirtymän mahdollistajina.** Tämä rooli edellyttää satamilta merkittäviä investointeja, kun ne valmistautuvat uusien polttoaineiden jakeluinfrastruktuurin rakentamiseen tai kehittävät tilankäyttöään uusien puhtaan siirtymän teollisten kumppanien tai vaikkapa merituulivoiman rakentamisen tarpeisiin. **Suomen Satamat kannattaa selonteon linjausta, jonka mukaan ”Valtio arvioi mahdollisuuksia kohdentaa päästökaupan huutokauppatuloja meri- ja lentoliikenteen puhtaan siirtymän edellytysten ja kilpailukykyyn sekä huoltovarmuuden parantamiseksi.” Tämä työ tulisi käynnistää välittömästi.** Tämän ohella merenkulun vähäpäästöisyyttä voitaisiin tehokkaasti edistää maasähkön veroalennuksella maasähkön käytön lisäämiseksi. Tämä on nostettu esiin toimenpiteenä myös tuoreessa kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa. Toimenpiteen verotuloja alentavat kustannusvaikutukset ovat alkuvaiheessa alle 1 miljoona euroa vuodessa. Satamien maasähkön käytön on arvioitu vähentävän alusten satamakäynnin päästöjä 50–80 prosentilla.
4. **Suunnitelma on väyläinfrastruktuurikeskeinen, eikä tunnista valtion roolia logistiikan kustannuksiin ja kilpailukykyyn vaikuttavissa päätöksissä.** Esimerkkinä tästä on väylämaksut. Suomen Satamat ry. katsoo, että pitkällä aikavälillä suuntana tulisi olla se, että kansallisesti luovutaan niistä veroluonteisista maksuista, kuten väylämaksu, jotka rasittavat merikuljetuksista riippuvaista teollisuutta ja matkustajaliikennettä. Tätä vaihtoehtoa arvioitaessa tulisi ottaa huomioon valtiontaloudellisten vaikutusten ja edellytysten ohella vaikutukset toimijoille kohdistuvaan kustannusrasitteeseen sekä Suomen logistiseen ja kokonaiskilpailukykyyn. Suomen Satamat ry. toivoo, että väylämaksulakia tarkasteltaisiin tämän tiedon valossa mahdollisimman pian, huolellisen valmistelun pohjalta.
5. Suomen Satamat haluaa osoittaa kiitoksensa siitä, että suunnitelman valmistelu oli sidosryhmien suuntaan avointa ja osallistavaa. Satama-alan lausuntokierroksen yhteydessä esittämät huomiot oli hyvin otettu huomioon lopullisessa suunnitelmassa. Suunnitelma kehittyi erityisesti sen suhteen, kuinka hyvin siinä huomioidaan elinkeinoelämän toimijoiden tarpeet ja logistiikan näkökulma kansalaisten liikkumisen rinnalla.

Yksityiskohtaiset huomiot

Sotilaallisen liikkuvuuden rahoitus (s. 47):

Sotilaallisen liikkuvuuden rahoitusta kohdistetaan (satamia koskevat kohdat poimien):

- *Eurooppalaiseen raideleveyteen sekä kuormauspaikkojen kehittämiseen liittyviin lisäsuunnitelmiin ja kiireellisimpiin toteutuksiin*
- *Sotilaallisen liikkuvuuden kannalta merkittävien maantieteyhteyksien, ratayhteyksien ja vesiväylien kehittämiseen ja parantamiseen koko maassa, huomioiden myös satamat, satamien takamaayhteydet, erikoiskuljetusreitit ja Pohjois-Suomen rajat ylittävien yhteyksien kehittämistarpeet.*
- *Liikenteen solmupisteiden (satamat, lentopaikat, terminaalit) kehittämiseen vastamaan sotilaallista tarvetta erikseen sovitulla rahoitusmallilla.*

Suomen Satamat ry:

Satamien infrastruktuuriin ja palveluihin kohdistuu kehittämistarpeita huoltovarmuuden ja sotilaallisen liikkuvuuden vaatimusten vuoksi. Nämä kehittämistarpeet on huomioitava täysimääräisesti valtion budjettiprosessissa tai varmistettava muutoin ulkopuolisen rahoituksen saatavuus EU:n ja NATO:n rahoitusmahdollisuuksia hyödyntäen. Satamien ei voida odottaa rahoittavan investointeja, joiden ensisijaisena perusteena ovat huoltovarmuuden tai sotilaallisen liikkuvuuden tarpeet.

Vesiväyläverkko ja talvimerenkulku (s. 53):

Valtio (liikenne- ja viestintävirasto ja Väylävirasto) selvittää sisävesien kuljetusten käyttäjätarpeita nyt ja tulevaisuudessa erityisesti Itä-Suomen elinkeinoelämän näkökulmasta ja niihin mahdollisesti liittyviä epävarmuustekijöitä muun muassa sisävesiväylien toimintavarmuuden ja käytettävyyden sekä liikennekauden pituuden näkökulmasta.

Suomen Satamat ry:

Saimaan liikenne on hiljentynyt Venäjän Ukrainan hyökkäyssodan seurauksena, ja nyt järviolueella liikennöi pääasiassa sisäistä liikennettä. Sisävesien tavarakuljetukset tulee kuitenkin jatkossakin huomioida liikenneverkon strategisessa kokonaisuudessa. Toimiva sisävesiliikenne turvaa metsäteollisuuden raaka-ainekuljetukset ja on tärkeä itäisen Suomen elinvoimatekijä. Näiden kuljetusten siirtäminen rauta- tai maanteille ei ole väyläverkoston kunnon ja kapasiteetin takia mahdollista, eikä liikennepoliittisesti tavoiteltavaa. Saimaan liikenteen kehittämismahdollisuuksia on tarve tarkastella, huomioiden myös satamien ja aluskaluston kehittäminen, infrastruktuurin ja takamaayhteyksien parantaminen sekä puhtaan siirtymän edistäminen, ja muodostaa yhteinen sisävesiliikenteen strateginen kehittämisnäkökulma. Sisävesiliikenteen toimintaedellytykset, mm. luotsauspalvelujen saatavuus, on turvatta myös nykyliikenteen pohjalta.

Satamat (s. 60):

Valtio vaikuttaa EU-rahoituksen suuntaamiseen nykyisellä ja tulevalla rahoituskaudella siten, että satamien sotilaallisen liikkuvuuden, huoltovarmuuden ja energiamurrosta vauhdittavien investointien EU-rahoitusmahdollisuudet varmistetaan, ml. niiden takamaayhteydet.

Suomen Satamat ry:

Parhaillaan EU-instituutiossa käsittelyssä oleva komission ehdotus Verkkojen Eurooppa -välineestä (CEF) monivuotisessa rahoituskehityksessä vuosiksi 2028–2034 on Suomen Satamien näkökulmasta myönteinen. Verkkojen Eurooppa -väline (CEF) on ollut keskeisin julkisen sektorin rahoitusinstrumentti Suomen satamien toteuttaessa näihin infrastruktuuri- ja puhtaan siirtymän investointejaan. Satama-alalle on tärkeää, että TEN-T -satamien ja eurooppalaisen merialueen rooli rajat ylittävän liikenteen ja logistiikan mahdollistajina on tunnustettu CEF-asetuksessa ja sen keskeisessä liitedokumentissa.

Vaikka tällä hetkellä on tarve kiireellisesti varmistaa, että satamat pystyvät vastaamaan niille asetettuihin odotuksiin erityisesti sotilaallisen liikkuvuuden osalta, on rahoituksen mitoituksessa ja allokoinnissa huomioitava myös satamien normaaliin toimintaan liittyvät, ihmisten ja tavaroiden liikkuvuutta parantavat investointitarpeet, jotka edistävät kilpailukykyä ja toimivia EU:n sisämarkkinoita.

Satamat yhteistyössä valtion kanssa arvioivat TEN-T-verkon ulkopuolisten satamien edellytyksiä nousta TEN-T-verkolle, esimerkiksi uusia energiasatamia. Valtio muodostaa kokonaisnäemyksen komissiolle esitettävistä muutosehdotuksista vuoden 2026 aikana huoltovarmuuden, sotilaallisen liikkuvuuden ja yhteiskunnan energiamurroksen tarpeiden pohjalta. Työssä huomioidaan EU-sääntelyn erilaiset velvoitteet esimerkiksi ydinverkon ja kattavan verkon satamille.

Suomen Satamat ry:

Suomen Satamat korostaa, että komission olisi viipymättä, ennen uuden rahoituskauden alkua toteutettava TEN-T-verkkoon kuuluvien verkon osien luettelon uudelleenarviointi ja eurooppalaisten satamien geostrategisten ja energiaroolien tunnustaminen. Ennen kaikkea tulee varmistaa, että satamat, joilla on sotilaallisen liikkuvuuden rooli, tunnustetaan TEN-T-satamiksi ja oikeutetuksi Verkkojen Eurooppa -välineen rahoitukseen. Asia on erityisen tärkeä Suomessa, jossa ohuiden liikennevirtojen vuoksi kaikki kansallisesti merkittävät satamat ei nouse TEN-T -verkolle, TEN-T-verkon kuitenkin ollessa CEF-asetuksen mukaisen rahoituskelpoisuuden määrittävä verkosto. Suomen Satamat ry. katsoo, että sotilaallisen liikkuvuuden keskeisten solmukohtien kehittämisen tulee olla EU-rahoituskelpoisia myös TEN-T-verkon ulkopuolella. Vahva yhteinen EU-vaikuttaminen asiassa on koko Suomen etu, tarjoten laajempia EU-yhteisrahoituksen mahdollisuuksia kansallisen rahoituksen rinnalle. Suomen Satamat ry:n kokoama asiaa tarkasteleva taustamuistio on toimitettu LVM:lle joulukuussa 2025.

Suomen Satamat ry
Piia Karjalainen, toimitusjohtaja